

Vass Erika: A tárgygyűjtéstől a berendezésig Gyűjtés, revízió, állapotfelmérés, az enteriőrök kialakításának gyakorlati kérdései

Bevezetés

Tanulmányom elején szeretném hangsúlyozni, hogy a tájházak is az emlékezet helyei, melyek a helyi közösség, sok esetben egy eltűnőben levő nemzetiség identitásának erősítésében játszanak szerepet. Épp ezért érthető, hogy tájházak létrehozására többnyire már csak akkor kerül sor, amikor a múlt és a jelen között törés keletkezett. Ez azonban azt a problémát is magával hozza, hogy az egykori életmód adatolása nehézségekbe ütközik, hiszen e tudást hordozó személyek közül már csak kevesen élnek.

Hogy mely tárgyak válnak az örökség reprezentáns darabjaivá, azaz műtárgyakká, az a gyűjtőtől, illetve az adományozóktól függ. Az esztétikailag kiemelkedő dísz tárgyakat, a család vagyonát reprezentáló bútorokat egy-két emberöltőre, a használati tárgyak többségét (mint a fakanál, habverő, gereblye) pedig még rövidebb időre készítették el. Az eredeti kontextusukból (vagy padlásokról) kiemelve, múzeumi gyűjteménybe kerülve azonban műtárgyakká válnak, és többletjelentésekkel töltődnek föl; a kiállítás céljától is függ, hogy milyen összefüggést közvetítenek a látogatók felé. Ezért a tájházak szerepe az, hogy a múltat hitelesen, minél apróbb részletekre kiterjedően tolmácsolják a közönség felé.

Az alábbiakban ehhez a módszeres munkához szeretnék olyan javaslatokat adni, melyek révén egy-egy tájház az értékképzés helyévé válik, ahol mítoszok, tévhitek helyett a látogatók tudományosan megalapozott ismereteket szerezhetnek. A tájházak az eredetiség élményét nyújtják a látogatóknak, ám lényeges, hogy a múlt értéként való megjelenítése sokkal több lehetőséget nyújt annál a leegyszerűsítő, idillizáló képnél, mint ami általában az emberekben a paraszti életről él (pl. a zsíros, húsos ételek, kalácsok, ám a valósághoz hozzátartozik az éhezés, az alapanyagok megszerzésének nehézségei: a szántás, kaszálás).

A szakszerűen kialakított tájházak olyan jelentős tudással, tőkével rendelkeznek a környezetükről (sok helyen folyt a tanító vagy a gyűjteményt létrehozó személy vezetésével néprajzi kutatás), a mikrotörténelem eseményeiről, amivel a nagyobb múzeumok nem, s így ezek a tájházak tudják legjobban irányítani, hogy a múltból mit érdemes megőrizni.

Tárgyak és tárgytörténetek

Ahhoz, hogy a tájház hitelesen és élményszerűen kommunikálhassa a múlt egy-egy szeletét, arra van szükség, hogy az összegyűjtött tárgyak élettörténetéről minél több adattal rendelkezzen, illetve a mai igényeknek megfelelően olyan interaktív elemeket is beépítsen, melyek hozzájárulnak a tárgyak megszólaltatásához.

Itt elsősorban videofilmek készítését javaslom mindenkinek, hiszen minden településnek megvannak azok a „krónikásai”, akik még a legkülönbözőbb témakörökben (pl. gazdálkodás, cselédsors, lakodalom, II. világháborút követő kitelepítések, téészesítés) tudják elmesélni saját élményeiket. Véleményem szerint ezek a személyes történetek tudják a leghitelesebben elmondani a látogatóknak az egykori történelmi eseményeket, s így nagyobb hatással lehetnek, mint egy tankönyv. De olyan egyszerűbb témakörökre is fölhívom a figyelmet, mint a kosárfonás vagy kalácssütés, hiszen ez a tudás is valószínűleg elvész, de egy film által később is elsajátítható lesz.

A szellemi örökség más elemeit is rögzítenünk kell, mint pl. búcsúkat, húsvéti szokásokat, úrnapi körmenetet. Akár egy olyan visszaemlékezés is hatással lehet a nézőkre, hogy milyen volt az adatközlő gyermekkora: mivel játszott, hány éves kortól kellett besegítenie a munkába, milyen feladatokkal bízták meg őt. A nemzetiségek és a magyarországi népcsoportok esetében pedig ezek a filmek örökíthetnék meg a hamarosan eltűnő nyelvjárást.

A nemzetiségi tájházaknál végzett leltározási tapasztalatom az, hogy gyakran hiába akartam lejegyezni a tárgyak helyi nevét, azokra már nem emlékeztek. Ha még sikerül az adott nyelvet beszélő személlyel filmet készíteni, az a javaslatom, hogy a film az anyanyelvén készüljön, s a feliratozás legyen magyar, így a látogatók egyből szembesülhetnek azzal a másképp nehezen fölfedezhető ténnyel, hogy az adott településen kik is laktak több száz éven keresztül.

Bár manapság elsősorban a II. világháború előtti időszak tárgyaira helyeződik a hangsúly, véleményem szerint most kellene az 1960–70-es évek tárgyainak gyűjtésére is figyelni, hiszen 20-30 év múlva ezek is ugyanúgy kuriózumnak fognak számítani, mint most az 1930-as évek tárgyai. Ha van helyünk, bátran mutassunk be egy 1970-es évekből származó enteriőrt is, hiszen a látogatók jelentős részének ez a fiatalságát hozza vissza, s garantált a siker.

A meglévő tárgy gyűjtemény felmérése

Abban az esetben, ha már létező gyűjteményt „örököltünk meg”, akkor a munkánkat a műtárgyak revíziójával kell kezdeni: megvan-e minden tárgy, ami a leltárkönyvben szerepel?

Ez alatt a munka alatt alaposan megismerjük a gyűjtemény erősségeit és gyenge pontjait is: sok ötletet kaphatunk arra vonatkozóan, hogy milyen tárgyak hiányoznak a teljes életvitelt bemutató enteriőrökből, mit kell még gyűjteni, illetve milyen kamara kiállításokat lehet rendezni a meglévő anyagból (ha pl. sok kendő vagy blúz van a gyűjteményben, ezeket érdemes kiemelni). Azt is megtudjuk, hogy mely tárgyak szorulnak sürgősen restaurálásra. Az így fölmerült ötletek megvalósítása és a problémák orvoslása nem megy egyik napról a másikra, de csak így lehetséges egy 3-5 évre szóló munkaterv kidolgozása, amikor lépésről lépésre haladva teremthetjük meg az ideális feltételeket. A legtöbb esetben a település nem rendelkezik kellő anyagi tőkével, ám egy sikeres pályázati anyag összeállítása is azt igényli, hogy a gyűjtemény vezetője tisztában legyen a hosszú távú célokkal.

Előkészítés, kiválasztás

Ha egy új gyűjtemény létrehozására kapunk lehetőséget, az előkészítő munkára ebben az esetben is nagy hangsúlyt kell fektetni. Az az ideális, ha legalább egy évünk van a megnyitőig, és így kapkodás, összecsapott munka helyett tudományosan is megalapozott, sokszínű kiállítást hozhatunk létre. Ha a munka elején még nincs is meg az anyagi fedezet, a helyi adottságok és a potenciális műtárgyak feltérképezése elvégezhető, s ez megkönnyíti a majdani tényleges munkát.

Nagyon fontos a megfelelő ház kiválasztása. Gyakori probléma, hogy nem a legalkalmasabb épületet vásárolják meg (pl. egy 1960-as években épült ház nem rendezhetünk be az 1940-es évek állapotára), s ezáltal olyan problémák sora indul el, ami megakadályozza a sikeres munkát. Ezért azt javaslom, hogy vásárlás előtt minden esetben járjanak utána az építés körülményeinek, s bátran forduljanak a Szabadtéri Néprajzi Múzeum munkatársaikhoz. Olyan esettel is találkoztam, amikor a telek bizonyult szűkösnek, ami – bár számtalan ötletük volt még a tájház létrehozóinak – megakadályozta a fejlesztést.

Az időrendnél arra is ügyelni kell, hogy az épület felújítási munkái során már legyen egy kész berendezési koncepciónk, például hol lehet hely a vizesblokknak, kemencének, milyen színűek legyenek a nyílászárók, hogy

TÁJHÁZI AKADÉMIA 2009 - Oktatási anyag

oldjuk meg a fűtést, és nem elhanyagolandó, hogy a berendezés korának megfelelő burkolatot készítsünk. Ha időben kezdjük el a tervezést, az is előfordulhat, hogy lebontásra vagy felújításra kerülő házból kaphatunk fölöslegessé vált, ám épp a tájházba illő anyagokat. Modern nyílászárók, konvektorok, burkolók tönkretehetik az amúgy igényes kiállítást.

A siker titka a lelkes csapat, akik hittel és akarattal, időt nem sajnálva állnak a leendő kiállítás megvalósítása mellé. Az idő nagyon fontos momentum, hiszen sok olyan feladat van, amit saját kezűleg is el lehet végezni (pl. a virágoskert megteremtése, nyílászárók festése, illetve tárgyak gyűjtése, beszállítása és tisztítása, persze csakis muzeológus és restaurátor által felügyelt módon). Tapasztalatom az, hogy egy kis lelkes csapat csodákra képes, és gyakran csatlakoznak hozzájuk mesteremberek is, s ezáltal az anyagi problémák egy része is megoldódik.

A kiállítás létrehozásába érdemes és szükséges a vidéket, a települést jól ismerő, tájházak berendezésében jártas néprajzkutatót is bevonni, aki szakmai tudásával hozzájárul a munka sikeréhez. Bár nem az én feladatom a leltározás folyamatának ismertetése, de megemlítem, hogy leltározást csakis muzeológus végezhet, s ha az illető kezdettől részt vesz az alkotásban, akkor nagyobb az esélye annak, hogy megfelelően dokumentált lesz a gyűjtemény.

Többször találtam szemben magamat azzal a problémával, hogy ha a leltározásra a tájház megalapítása után 5-10 évvel került sor, akkor már nem lehetett megtudni, melyik tárgyat ki adta, s ennek következtében azt sem, hogy hol vették, ki készítette, mennyibe került, milyen alkalomkor használták stb.

A kiállítás tervezésének idejében érdemes utánajárni, hogy milyen szakirodalom született a településünkről, illetve a különböző közgyűjteményekben (pl. Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattára és Fotótára, Hagyományok Háza, Szabadtéri Néprajzi Múzeum Népi Építészeti Archívum) milyen korábbi gyűjtések anyaga található meg? Ezek a fotók, visszaemlékezések vagy népdal felvételek segíthetnek az épület helyreállításában, a berendezés megtervezésében és az interpretációban. Nyilván nagy sikert aratna, ha a 20. század első feléből származó hangfelvételeket hallgathatnának meg látogatás közben az ideérkezők.

Tárgygyűjtés a tájház berendezéséhez

2007-ben Dunaharaszttiban vettem részt a német nemzetiségi tájház létrehozásában, a tárgygyűjtés folyamatában is. Az idős emberekkel folytatott beszélgetésekből pontos képet kaptam, hogy egykoron hogyan rendezték be a házat, melyik helyiségnek mi volt a funkciója (persze a család létszámának és

TÁJHÁZI AKADÉMIA 2009 - Oktatási anyag

anyagi körülményeinek függvényében többféle változat élt, ezek közül azt választottam ki, amihez kellő tárgyunk volt).

Részt vettem májusfa állításán, Nepomuki Szent János ünnepén pedig a *Jánoska-eresztésen*, s így még jobban megismertem a közösség múltját. Ezek az élményeim mind beépültek a kiállításba. A padlásokat járva kiválasztottam a legmegfelelőbb tárgyakat, s jó esetben megtudtam azok eredetét, hogy kinek és mikor készültek. Első körben tehát nem gyűjtöttem be minden tárgyat, amit ideadtak volna, hanem amikor összeállt a koncepció, akkor a megfelelő darabokat vittük csak be, hiszen raktár hiányában például minden szekrény vagy ágy elhelyezése lehetetlen lett volna egy hagyományos házban.

A munka elején, amíg a lakosok nem hittek abban, hogy létrejön a tájház, kevés és rossz állagú tárgy érkezett, ám amint terjedt a vállalkozás híre, egyre többen ajánlottak föl maguktól jó minőségű, a tájház tervezett berendezéséhez illő tárgyakat is.

A gyűjtés folyamata azt a problémát is maga után vonta, hogy sokan lomtárnak gondolták a tájházat, ahová azokat a tárgyakat adták, melyek története előttük is ismeretlen volt, de nem akarták kidobni (pl. szentképek), illetve egy idő után a versengés is jellemző volt: ha a szomszéd öt tárgyat adott, akkor ő hetet. Az ilyen esetekben is jó, ha jelen van egy közösségen kívüli személy (a néprajzkutató), aki objektívebben tudja kezelni ezeket a helyzeteket, s elkerülhető a fölösleges kacatok elhelyezése az amúgy is szűkös térben.

A hiteles berendezés létrehozásához több szempont figyelembevételre szükséges. Meg kell ismernünk a ház történetét: mikor épült, milyen anyagokból? A lakóház építési periódusait is tisztáznunk kell: mikor, milyen okból, hogyan alakították át, bővítették a házat, melyik helyiségnek hogyan módosult a funkciója? Erre azért van szükség, hogy tudjuk, a kiválasztott bemutatási évben hogyan nézhetett ki a ház, milyen tüzelőberendezése, nyílászárói voltak. Ha például egy olyan házban alakítjuk ki a tájházat, melyben az egykori családból a 20. század elején valaki kiment Amerikába, és onnan küldött haza pénzt földvásárlásra, a ház bővítésére, akkor tisztáznunk kell, hogy még a szegényebb állapotot mutatjuk be, vagy már a bővített épületet. Fordítva is játszhatunk: a bemutatás dátumának kiválasztását is meghatározhatja, hogy pl. milyen tüzelőberendezést szeretnénk megjeleníteni – ha ragaszkodunk a kemencéhez, de azt az 1940-es években elbontották, akkor a bemutatás ideje az 1940-es évek előtt kell, hogy legyen.

Tárgytörténetek és élettörténetek

Az eddigiekből következik, hogy a ház egykori lakóinak életét is meg kell ismernünk: pl. mikor költöztek az ősök a faluba, miből éltek, mely társadalmi réteghez tartoztak, melyik generációban hány gyermek született, milyen felekezetiük voltak, hogyan teltek mindennapjaik. Ehhez mindenképp arra van szükség, hogy hosszas interjút készítsünk a családtagokkal (ha lehet, ezeket vegyük videóra), s nézzük át, milyen iratok, fényképek maradtak fenn. Ezek alapján rekonstruálni tudjuk, hogy mikor hányan éltek a házban, ki hol aludt, milyen jelesebb események zajlottak ott, s ezek is hozzásegítenek minket a bemutatás évének meghatározásához. Szerencsés eset, ha még vannak olyan tárgyaik, melyek az adott házból származnak, s azokat megkapjuk vagy azokhoz hasonlókat tudunk keresni.

Ha lehetséges, a konkrét megjelenítendő szituáció esetében ügyeljünk arra, hogy az a család életéhez is kötődjön (pl. ha 1907-ben volt lakodalom a családban). A bemutatásra többféle szituációt is kiválaszthatunk, jó esetben alternatív berendezéseket készíthetünk az év különböző szakaszaiban, de ehhez tudnunk kell, hogy pl. milyen volt egy disznóvágás, vagy mivel díszítették a karácsonyfát (mióta van egyáltalán karácsonyfá), kaptak-e egymástól ajándékot a családtagok, mit sütöttek, hogyan várták Jézus megszületését.

A fotók és a családi iratok digitalizált másolatainak segítségével akár a berendezésben, akár külön színhelyen, jó esetben multimédiás elemekkel tudjuk bemutatni a család egyedi történetét. Erre sokfajta módszert alkalmazhatunk, a lényeg, hogy minél jobban vonjuk be a látogatókat akár a kutatás fázisába is (Erre jó példa lesz a Batári Zsuzsanna által készülő, 2010-ben megnyíló Észak-magyarországi tájegység).

A család életének, anyagi helyzetének ismeretében tudunk a településen tárgyakat gyűjteni: pl. egy szegény család házába nem tehetünk polgári jellegű bútorokat, bármennyire is kvalitásos darabok. Ezért a munka elején tájékozódni kell, hogy milyen típusú tárgyakat használhattak az adott háztartásban a kiválasztott korban.

Gyakori probléma, hogy a tárgyak ömlesztve, a pontos adataik nélkül kerülnek be a gyűjteménybe, s így azok későbbi megszólaltatása lehetetlen. Sajnos, több olyan esetről is tudok, amikor a kiállítást egyedül létrehozó és éltető személy halála után, aki magával vitte az összes információt, a tájház lassú sorvadásnak indult, s végül a gyűjtemény olyan rossz állapotba került, hogy a település egyszerűbbnek látta a fölszámolást, mint a megújítást. Ennek elkerülése is azt

TÁJHÁZI AKADÉMIA 2009 - Oktatási anyag

kívánja, hogy a tárgyról szerzett ismereteket írjuk le, s így adjuk tovább az utóknak.

A látogatók számára is úgy lesz élvezetesebb, emlékezetesebb egy-egy tájház megtekintése, ha néhány apróság magára vonja a figyelmüket. Dunaharaszton például látható egy 1906-ból származó, Kecskeméten készült, díszesen kivarrt suba, ami önmagában esztétikai szempontok alapján is kiemelkedő darab, ám a történet megismerésével egy másik kontextusba tevődik, s így nagyobb az esélye, hogy a látogatók emlékezni fognak rá: taksonyi viselője ugyanis 1946-ban, amikor kitelepítették Németországba, ebben tette meg a hideg vonatban az utat.

A szellemi örökség körébe tartozó népszokások kutatásáról már szoltam. Ezek tárgyi kellékeinek gyűjtésére is figyelniünk kell: pl. meg kell tudnunk, a virágvasárnapján szentelt barkát hol helyezték el, milyen krízishelyzetekben (pl. vihar, betegség) hogyan használták.

A bemutatási időpont kiválasztása

A bemutatás időpontjának kiválasztásához azt is tudnunk kell, hogy mely időszakból maradtak fent tárgyak: pl. hiába szeretnénk bemutatni az 1850-es évek világát, ha abból az időszakból egyetlen tárgy sem maradt fenn. A tárgygyűjtésnél ügyeljünk arra, is hogy elsődlegesen, ha az adott típusból több darab is látóköreinkbe került, a jó minőségű darabokat válasszuk ki, mert a restaurálás költségei így csökkenthetők, illetve egy penészes vagy szuvas tárgy az enteriőrbe kerülve tovább fertőzi az ép darabokat is, ami súlyos károkat okozhat.

A kiválasztott időpont meghatározza, hogy milyen tárgyakat illeszthetünk a berendezésbe: az 1940-es éveket megjelenítő enteriőrbe nem tehetünk az 1950-es években készült darabokat. Az sem mindegy, hogy mely tárgyat hová tesszük: míg korábban a sarkos elrendezés volt jellemző (a kemencével szemközti sarokba került a sarokpad az asztallal), ezt idővel föl váltotta a párhuzamos berendezés (amikor az ágyakat egymással párhuzamosan a szoba két szemközti falánál helyezték el, s az asztal ezek közé, az utcai ablakok alá került), majd polgári hatásra a tisztaszobában már a szoba közepén egymás mellé tolták a két ágyat.

Archív fotók gyűjtése és kezelése

A munka egyik meghatározó eleme a fotók gyűjtése, persze az időhatár itt is tágítható, s a napjainkban készülő fényképeket is begyűjthetjük, ezen esetben a

TÁJHÁZI AKADÉMIA 2009 - Oktatási anyag

lényeg az adatolásban rejlik. Az egykori életről sokat elárulnak az archív fotók, melyektől többnyire a tulajdonosok nem akarnak megválni. Ezen esetekben sincs gond, hiszen a fotók jó minőségű szkennelésével a digitalizált másolatok kerülnek be a gyűjteménybe. Ha a fotók hátoldalán szerepel adat (pl. készítés helye), azt is érdemes szkennelni. Azért hívom föl a figyelmet a minél nagyobb fölbontású munkára, mert így a képeket nagy méretben is megjeleníthetjük: a dunaharaszti tájház istállójának egyik falát A/3-as méretűre nagyított képekkel rendeztük be, ami nagy sikert aratott a látogatók körében, mert így a 20. század elejének sok mozzanatát ismerhették meg. A szkennelt fotók leltározása is lényeges, jó esetben a tulajdonos még felvilágosítással szolgálhat a fotó készítésének pontos idejéről, a fotón szereplő személyek kilétéről.

A tárgyak összegyűjtése

A gyűjtőmunka két alapvető módja ismert: ha pénzért szerzünk meg tárgyakat, a vásárlásról minden esetben készítsünk adásvételi szerződést (ehhez érdemes nyomtatványt készíteni), de ha ajándékba kapunk tárgyakat, akkor is írásban kell rögzíteni az ajándékozást, hogy pl. az ajándékozó halála után az örökösök körében ne merülhessen föl az időközben restaurált tárgyak visszakérése. A minisztérium által előírt a gyarapodási napló vezetése: ez a leendő műtárgyak első nyilvántartásba vételére szolgáló leltár, amelybe a tételek további feldolgozásukig, vagyis bejelentésükig nyilvántartásba kerülnek. Érdemes arra figyelni, hogy a kiállításban (persze nem az enteriőrben) egy helyen szerepeltessük az összes adományozó nevét. Ez egy olyan gesztus, amivel méltóképpen kifejezhetjük a résztvevők munkáját.

Amikor már pontosan tudjuk, hogy hogyan rendezzük be az egyes helyiségeket, hova milyen tárgyat keresünk, akkor erről érdemes listát készíteni, s ez segítségül szolgál abban, hogy raktár hiányában mindenből csak annyit gyűjtsünk, amennyit el tudunk helyezni.

Hogy hogyan is kezdjük hozzá a tárggyűjtéshez? Elsődleges a személyes ismeretség, amikor mi is tudjuk, hogy a településen kinek lehetnek régi tárgyai, hol van olyan ház, ahol már évek óta nem él senki. Ugyanakkor biztosan vannak olyan esetek is, amikre nem gondolnánk, s hogy ezek a rejtett értékek is előkerüljenek, érdemes a helyi újságban hírt adni a leendő tájházról, és a már ismert listát is közölhetjük. A hír terjesztésében segíthet a polgármester és a pap is, és érdemes elmennünk az idősek klubjába is, mert ennek tagjai nagyban hozzájárulhatnak a munka eredményességéhez. Személyesebb az a mód, amikor személyre szóló levelet küldünk a lakosoknak. Minden esetben arra kell törekednünk, hogy a lakosokat érdekeltté tegyük a tájház megnyitásban, érezzék, hogy a tájház azé a közösségé, melynek ő is tagja. Ha lehetséges, tárgy-

TÁJHÁZI AKADÉMIA 2009 - Oktatási anyag

együttesek gyűjtését tartsuk szem előtt, mert így egységesebbé tehető a berendezés.

A gyűjtött tárgyak és dokumentumok adatolása

A gyűjtés során a tárgyak adatolása nemcsak a leltározást könnyíti meg, hanem a kiállítás hitelességének is alapja. Mi volt a helyi neve? Hol, hogyan, mikor, kik és mire használták? Hol tárolták? Ki készítette, hol és mikor? Mennyibe került? A válaszból pontosan kiderül, mi számított reprezentációs tárgynak, s mely korban mi jelentette az értéket. Így pl. a II. világháború után csupán egy pár bőrpapucsot vagy egy zománcos lavórt vittek nászajándékba a vendégek az ifjú párnak, és akkoriban egy kerékpár megvásárlásához egy napszámosnak több hónapot kellett dolgoznia.

Ha több tárgyat kapunk, mint ami szükséges egy enteriőrhöz (pl. öt darab vasaló), akkor a fölösleges darabokat semmiképpen se illesszük be a berendezésbe. Ezért is fontos, hogy a tervezés szakaszában minél nagyobb raktár kialakítását célozzuk meg, ahová ezek a tárgyak eltehetőek, s a későbbiekben bármikor elővehetőek.

Demonstrációs eszközök és másolatok

Az állandó kiállításba nem illő tárgyak demonstrációs tárgyakká válhatnak: ezeket nem leltározzuk be a leltárkönyvbe, hanem külön nyilvántartást vezetünk róluk, s így szabadabban fölhasználhatók; a látogatók kezükbe vehetik, kipróbálhatják azokat, az iskolások pedig bármilyen múzeumpedagógiai foglalkozáson használatba vehetik.

Dunaharasztiiban a plusz tárgyak bemutatását úgy oldottuk meg, hogy az istállónak csak egy részét képeztük ki a gazdasági céloknak megfelelően (szénaledobó, a béres ágya), s a jászolból alakítottunk ki vitrineket, illetve z istálló közepén a kimaradt asztalokon rendeztük el a fotókat és az egykoron itt élt család történetére vonatkozó dokumentumokat. A digitalizált fotókat és a kitelepítésről szóló iratok másolatait a látogatók akár kézbe is vehetik, nem kell féltetni, hogy tönkremennek, ugyanakkor így több időt szentelnek az olvasásra, mintha csak a falon kifüggesztve látnák azokat.

A berendezésben nagy szerepük lehet a másolatoknak: amikor az odailő tárgyat nem adják el, vagy nagyobb múzeum gyűjteményében található az utolsó darab, vagy olyan darabról van szó, ami nem maradt fenn, de fotón még látszik (akár speciális kerámiák vagy fatárgyak), akkor érdemes másolatot készíttetni.

Az összegyűjtött és bemutatott tárgyak védelme

Nem az én feladatom az állományvédelemről szólni, de mégis hangsúlyozni szeretném, hogy a rendszeres takarítással sok probléma megelőzhető: a gyakori szellőztetéssel elkerülhető a penészesedés, és ha időben észre vesszük, hogy egér, szú vagy moly jelent meg, akkor gyorsan megakadályozhatjuk az elszaporodásukat. Minél később teszünk ezek ellen, annál többre fog kerülni a restaurálás.

Ügyeljünk a páratartalomra is (ehhez vannak speciális mérőműszerek, de a bolti forgalomban beszerezhető, páratartalmat is mérő hőmérő is megteszi, ha rendszeresen leolvassuk az adatait), mert a nedvesség és szárazság is a tárgyak megsemmisüléséhez vezet.

A textíliák tárolása különös odafigyelést igényel nemcsak a molyok miatt, hanem azért is, mert a szekrényekben, ládáknál összehajtván őrzött darabok (pl. selyemkendők) könnyen eltöredeznek a hajtások mentén.

Az ablakokon bejövő UV sugárzás hatására pedig néhány év alatt kifakulnak az egykori menyasszonyi ruhák, így érdemes az ablakokra UV fóliát ragasztani, és a zsalukat vagy redőnyt pedig csak a szellőztetés, illetve a látogatók ottléte alatt húzzuk fel. Az elektromos csapásokra is föl kell készülni, s ezért nélkülözhetetlen a tűz- és villámvédelem, a korrekt elektromos hálózat. Az illetéktelen behatolás megakadályozása érdekében szereljük föl riasztóberendezést.

Ha nagy telek tartozik a tájházhoz, de nem maradtak meg az eredeti melléképületek, akkor érdemes a településre jellemző melléképületek visszaépítése: egy disznóól még a falun belül is áttelepíthető. Ha viszont nagyobb épületeket is tudunk építeni a régiak mintájára (itt mindenképp vonjunk be építészt is), akkor azokat raktárnak, kézműves foglalkozások tartásához alkalmas térnek is kialakíthatjuk, hiszen ezek léte nélkülözhetetlen egy korszerű tájházból.

Véleményem szerint az egyre nagyobb méreteket öltő örökségturizmusban egy-egy ilyen speciális tudást nyújtó tájháznak (főleg ha még gasztronómiai, zenei élményekhez is helyet adnak) remek perspektívái vannak.